

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI

**DÖVLƏT ELM VƏ TEXNİKA KOMİTƏSİ
PATENT-LİSENZIYA İDARƏSİ**

SƏNAYE MÜLKİYYƏTİ

4

1997

RƏSMİ BÜLLETEN

AZƏRBAYCAN

RESPUBLİKASI

DÖVLƏT ELM VƏ TEXNIKA KOMİTƏSİ
PATENT-LİSENZİYA İDARƏSİ

SƏNAYE

MÜLKİYYƏTİ

RƏSMİ BÜLLETEN N 4

BAKI - 1997

МҮНДӘРИЧӘТ

Bölmə 1. Azərbaycan Respublikasının Dövlət reyestrinə daxil edilmiş ixtira patentləri haqqında mə'lumatların dərci	5
Bölmə 2. Azərbaycan Respublikasının Dövlət reyestrinə daxil edilmiş əmtəə nişanları və xidmət nişanları haqqında mə'lumatların dərci	32
Bölmə 3. Sənaye mülkiyyəti obyektlərinin mühafizə sənədinin dublikatının verilməsi barədə mə'lumat.	106

СОДЕРЖАНИЕ

Раздел 1. Публикация сведений о патентах на изобретения, внесенных в Государственный реестр изобретений Азербайджанской Республики	5
Раздел 2. Публикация сведений о товарных знаках и знаках обслуживания, внесенных в Государственный реестр изобретений Азербайджанской Республики	32
Раздел 3. Информация о выдаче дубликатов охраняемых документов на объекты промышленной собственности.	106

Redaksiya şurası

A.Mirzəcanzadə -	Şuranın sədri
M. Seyidov -	Şuranın sədr müavini
R. Mehtiev -	Şuranın üzvü
Y. Fərivər -	Şuranın üzvü , mə'sul icraçı
İ.Həsənov -	Şuranın üzvü
T.Yaqubova -	Şuranın üzvü
Z.Hacıyev -	Şuranın üzvü
N.Əliyeva -	Şuranın üzvü
F.Əfəndiyev -	Şuranın üzvü
Z.Mustafayev -	Şuranın üzvü, tərcüməçi-redaktor
A.Həsənov -	Şuranın üzvü, redaktor

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

A. Мирзаджанзаде -	Председатель Совета
M.Сейдов -	Заместитель председателя Совета
P.Мехтиев -	член Совета
Ю.Фаривер -	член Совета, ответственный исполнитель
И.Гасанов -	член Совета
T.Якубова -	член Совета
З.Гаджиев -	член Совета
H.Алиева -	член Совета
A.Эфендиев -	член Совета
З.Мустафаев -	член Совета, переводчик-редактор
A.Гасанов -	член Совета, редактор

Bölmə 1. Azərbaycan Respublikasının Dövlət
reyestrinə daxil edilmiş ixtira patentləri haqqında
mə'lumalların dərci

**Раздел 1. Публикация сведений о патентах на
изобретения, внесенных в Государственный реестр
изобретений
Азербайджанской Республики**

Bödmə A. İnsanın həyatı tələblərinin təmin edilməsi

**Раздел А. Удовлетворение
жизненных потребностей
человека**

(51) A 22 C 11/00

(11) P 970062

(22) 18.04.96

(71)(73) Azərbaycan Yeyinti Sənayesi Elmi-Tədqiqat İnstitutu

+ (72) İsmaylov R.C., Yaqubov A.Ə., Hacıyev N.S., İstyaqina T.S., Dəmirova B.Ə., İbrahimov Ə.H., Qaziyeva N.Ə.

(54) Bişmiş kolbasaların hazırlanması üsulu.

(57) Bişmiş kolbasaların hazırlanması ət sənayesinə aiddir. İxtiranın məqsədi bişmiş kolbasaların hazırlanmasında məqsədli məhsuldan sərbəst nitritin tam xaric edilməsini təmin edən yeni üsul işləyib hazırlamaqdır. Qarşıya qoyulmuş məqsəd kolbasaların mə'lum hazırlanma üsulu, yəni ətin duzlanması, qarşın hazırlanması, yeyinti fosfatlarının və kəklipotunun efir yağının əlavəsi, rəngləyici maddənin - hemoflobin preparatının verilməsindən ibarətdir. Hemoflobilin preparatı qanın xalis elementlərinin su ilə 1:2 nis-

bətimdə hemolizi, hemolizatin pH göstəricisinin fosfor turşusu məhlulu ilə tənzimlənməsi (3000 d-dən az olmamaq şərti ilə) yolu ilə aparılır. Hemolizatin pH göstəricisini 5,6-ya çatdırırlar. Buna 1 M fosfor turşusu məhlulunun tə'siri ilə nail olurlar. Hemolizat əlavə olaraq konservant - CO₂ qazı ilə 15-20 dəq. doydurulur (tam doyana qədər). Bişmiş kolbasaların göstərilən üsulla hazırlanması, onlardan sərbəst nitritin tam xaric olmasını, istehsal və e'mal zamanı termocəbətliyi və rəngləmə qabiliyyətini təmin edir.

(71)(73) АЗНИИ Пищевой
Промышленности

(72) Исмаилов Р.Дж., Якубов А.А., Гаджиев Н.С., Истягина Т.С., Демирова Б.А., Ибрагимов А.Г., Казиева Н.А.

**(54) Способ изготовления
вареных колбас.**

(57) Способ изготовления вареных колбас относится к мясной промышленности. Задачей изобретения является разработка нового способа изготовления вареных

колбас, при котором полностью исключается присутствие свободного нитрита в целевом продукте. Поставленная задача достигается тем, что согласно способа изготовления вареных колбас, предусматривающему посол сырья, приготовление фарша, введение пищевых фосфатов и чабрецового эфирного масла, добавление красителя - препарата гемоглобина, полученного путем гемолиза форменных крови водой в соотношении 1:2, регулированием рН гемолизата раствором фосфорной кислоты с последующим центрифугированием с ускорением не менее 3000 д, рН гемолизата доводят до 5,6 М раствором фосфорной кислоты, дополнительно насыщают газом CO_2 - консервантом 15-20 минут до полного насыщения, формование и термообработку. Данный способ изготовления вареных колбас полностью исключает содержание свободного нитрита в колбасных изделиях, безвреден и проявляет цвет и термостабильность в процессе их изготовления и обработки.

(51) A 23 C 21/08

(11) P 970063

(22) 18.04.96

(71)(73) Azərbaycan Yeyinti Sənayesi Elmi-Tədqiqat İnstitutu

(72) İsmaylov R.C., Əskərova A.Ş., Əzimoğlu Ə.M., İbrahimov Ə.H., Qaziyeva N.Ə., Quliyeva M.Q.

(54) Qatqılarla süd-zülallı kremin alınma üsulu.

(57) Qatqılarla süd-zülallı kremin alınma üsulu süd sənayesinə aiddir. İxtiranın məqsədi yüksək bioloji dəyərə malik qatqılı süd zülallı krem alınmasının yeni üsulunu işləyib hazırlamaqdır. Qarşıya qoyulan məqsəd tərkibində orqanizm üçün zəruri vitaminlərin (məsələn A, B₁, B₂, C) tam kompleksi olan xüsusi seçilmiş qatqıların - sürtgəcdən keçirilmiş şəkərli çaytikanı və balqabaq ceminin tətbiqi ilə əldə edilir. Üsulda yağsız südün pasterizasiya edilməsi, mayalanması və süzülməsi, qaymağın, şəkər tozu və qatqının əlavə edilməsi nəzərdə tutulur. Qatqı kimi sürtgəcdən keçirilmiş şəkərli çaytikanı və ya balqabaq cemindən istifadə edilir. Qatqının məhsulun

ümumi kütləsinə nisbət %-lə, aşağıdakı kimidir:

6 : 8 : 94 : 92 -sürtgəcdən keçirilmiş şəkərli çaytıkam

8 : 10 : 92 : 90 - balqabaq cəmi.

(71)(73) АзНИИ Пищевой Промышленности

(72) Исмаилов Р.Дж., Аскерова А.Ш., Азимов А.М., Ибрагимов А.Г., Казиева Н.А., Кулиева М.К.

(54) Способ получения молочно-белкового крема с наполнителем.

(57) Способ получения молочно-белкового крема с наполнителем относится к молочной промышленности. Задачей изобретения является разработка нового способа получения молочно-белкового крема с наполнителем, обладающего повышенной биологической ценностью. Поставленная задача достигается введением специально подобранных наполнителей - облепиха протерная с сахаром или джем из тыквы, которые содержат весь комплекс необходимых организму витаминов, например А, В₁, В₂, С. Способ предусматривает пастеризацию обез-

жирного молока, сквашивание и частичное обезжиривание его, добавление сливок, сахарного песка и наполнителя. В качестве наполнителя используется облепиха протерная с сахаром или джем из тыквы, при следующем соотношении наполнителя к общей массе продукта, %:

6 : 8 : 94 : 92 - облепиха протерная с сахаром

8 : 10 : 92 : 90 - джем из тыквы.

(51) А 61 В 17/00

(11) Р 970052

(22) 07.11.96

(71)(72)(73) Ağayev İbadulla Nüsret oğlu.

(54) Yoğun bağırsağ Xəstəliyinin müalicə üsulu.

(57) İxtira təbabətə, yəni cərrahiyyəyə aid olub, yoğun bağırsağın meqadolixosigma, hirsprung xəstəliyi, uzun müddətli gəbizlik kimi inkişaf gusurları və xəstəliklərinin cərrahi müalicəsində istifadə edilə bilər. İxtirada əsas məsələ cərrahi əməliyyatın travmatikliyinə azaldılması və müalicə müddətinin gəzəldil-

ması olmuşdur. Bu məqsədə nail olmaq üçün sol tərəfli pararektal kəsik aparıldıqdan sonra bağırsağın dəyişikliyə uğramış, genişlənmiş hissəsi kəsik səviyyəsinə çıxarılır. Sonra bağırsağ divarı sərbəst kənarında punksiya edilərək məhtəviyyəti boşaldılır. Bağırsağın periton-aponevrotik fiksasiyası kəsinin hər iki kənarı boyunca tikişlərin əvvəlcə peritonseroz qişa, sonra aponefroz - seroz qişadan keçməsi şərtilə icra edilir. İynə əvvəlcə peritondan və seroz qişadan keçirilir, sonra aponevrozdan keçirilərək, yenindən bağırsağın seroz qişasından keçirilir. Bu zaman kəsik boyunca ikimərtəbəli ipək tikişlər alınır. Aponefroza yaxınlaşdırıcı tikişlər qoymaqla dəri yarası tikilir.

(71)(72)(73) Агаев Ибадулла
Нусрат оглы

(54) Способ лечения заболеваний толстой кишки.

(57) Способ лечения толстой кишки относится к медицине, в частности к хирургии, и может быть использовано, например при

болезни Гиршспрунга, мегодолыхосигме, при длительных запорах. Задачей изобретения является - повышение эффективности лечения, уменьшение травматичности и сокращение сроков пребывания больного в стационаре. Задача решено тем, что выполняют параректальный разрез в левой половине живота, выводят патологически расширенную кишку на уровень разреза, располагая продольно. Затем проводят пункцию кишки, удаляя содержимое с последующей ее брюшинно-апоневротической фиксацией с обеих сторон разреза. Вначале прошивают, прокалывая иглу через перитональный листок и серозу, затем апоневроз вновь к серозной оболочке. При этом получают двухэтажный шелковый шов на всем протяжении разреза. Затем накладывают боковые стягивающие швы на апоневроз и кожную рану.

(51) А 61 В 17/00

(11) Р 970059

(22) 25.03.94

(71)(73) N.Nərimanov adına
Azərbaycan Tibb Universiteti

(72) İmamverdiyev Sudeyf
Başir oğlu

(54) Prostat vəzinin adenomektomiyası zamanı S.B. İmamverdiyev üsulu ilə hemostaz.

(57) İxtira tibbə aiddir və urologiyada prostat vəzin adenoması olan xəstələrin cərrahi müalicəsində istifadə oluna bilər. İxtiranın məqsədi qanaxmanın və əməliyyatdan sonrakı ağırlaşmaların kəskin azaldılması hesabına əməliyyatın effektivliyini artırmaqdan ibarətdir. Qarşıya qoyulan məqsədə sidik kisəsinin açılması, adenomanın bimanual soyulması və yatağın hemostazı ilə nail olunur. Sidik kisəsi açıldıqdan sonra sidik axarı dəlikləri və adenoma arasında saat siferblatının 5 və 7 rəqəmləri proyeksiyasında eləcə də uretranın daxili dəliyinin ön divarına saatin 12 rəqəmi proyeksiyasında köndələn istiqamətdə istənilən tikiş materialından 3 ədəd provizor tikişlər qoyularaq bağlanmışdır, bundan sonra adenoma soyulur. Adenoma soyulduqdan sonra hemostaz aparılır. Əv-

vəlcədən qoyulmuş tikişlərə uyğun proyeksiyalarda adenomanın yatağını 3 N-li ketqutla cərrahi kapsulanın bütün qatlarından keçməklə U-şəkilli tikişlər qoyulur, qoyulan tikişlər yatağı büzüüb kiçildir. Bundan sonra əvvəlcədən qoyulan provizor tikişlər çıxarılır. Əlavə olaraq saat siferblatının 3 və 9 rəqəmlərinə müvafiq tikişlər qoyulur (yatağın yan divarlarına). Təklif olunan üsul tətbiq etmək üçün yararlıdır. İstənilən ölçülü adenomalarda tətbiq olunur, qanaxmanı kəskin azaldır və praktiki olaraq əməliyyatdan sonra baş verə bilən müxtəlif mənşəli ağırlaşmaları istisna edir, xəstənin tam sağalmasını təmin edir ki, bu da həmin üsulun klinik praktikada geniş tətbiqinə imkan verir.

(71)(73) Азербайджанский
Медицинский Университет
им.Н.Нариманова

(72) Имамвердиев Судейф
Башир оглы

(54) Способ гемостаза при
аденомэктомии предстательной
железы С.Б.
Имамвердиев.

(57) Изобретение относится к медицине и может быть использовано в урологии при оперативном лечении больших аденомой предстательной железы. Задачей изобретения является повышение эффективности операции и сокращение срока лечения за счет резкого снижения кровопотери и послеоперационных осложнений. Поставленная задача достигается тем, что в способе аденомэктомии, включающем вскрытие мочевого пузыря, бимануальное вылушивание аденомы и гемостаз ложа аденомы, после вскрытия мочевого пузыря осуществляют предварительное наложение трех из любого шовного материала между устьями мочеточников и аденомы в проекции 5 и 7 часов не захватывая с захватом видимых на глаз сосудов, а также один поперечный шов на переднюю стенку внутреннего отверстия уретры в проекции 12 часов, после чего проводят вылушивание аденомы, а гемостаз ложа аденомы осуществляют после вылушивания аденомы путем U - образного наложения швов кетгутом N 3 с захватом всех слоев хирургической капсулы и с

обеспечением гофрирования тканей ложа аденомы на те же проекции, что предварительно наложенные швы, которые после этого удаляют и еще дополнительно в проекции 3,9 по часовой стрелке (на боковые стенки ложа). Предлагаемый способ доступен в осуществлении, применим при любых размерах аденомы, резко уменьшает кровопотери и практически исключает различного рода послеоперационные осложнения, обеспечивая полное излечение больного, что позволяет найти данному способу широкое применение в клинической практике.

(51) A 61 N 1/18

(11) P 970058

(22) 02.05.96

(71) (72) (73) Hüseynova S.Q.,
Musayev Ə.V.

(54) Odlu silah yarası və döyüş zədəsi almış xəstələrdə periferik sinir sisteminin müalicə üsulu.

(57) İxtira tibb sahəsinə, daha dəqiq - periferik sinir sisteminin pozulmalarına gətirib çıxarmış əl və ya ayaqların trav-

maları olan xəstələrin fizioterapevtik müalicə üsullarına aiddir. Bu ixtiraın yaradılması zamanı qarşıda duran vəziyyət odur silah yaraları və döyüş travmaları və həm də periferik sinirin zədələnməsinə gətirib çıxaran digər xarakterli travmalı xəstələrin interferensiya cərəyanlarının yumşaq təsir xarakterindən istifadə etməklə müalicə üsulunun yaradılması və müalicənin yüksək effektivinin təmin edilməsidir. Qarşıya qoyulan məsələnin həlli onunla əldə edilir ki, xəsarət almış ətraflarda qarşılıqlı çarpazlaşan elektrod ciütləri yerləşdirilməsi və onun ardınca fasiləli rejimdə 0-10 Hs, ağır sindromunda isə 50-100 Hs tezliyində interferensiyon cərəyanla təsir edilməsindən, bu zaman ətrafa təsirin müddəti bir prosedura ərzində 10-15 dəqiqə, proseduralar hər gün və ya gününə bir olmaqla ümumi sayı 10-15-dən ibarət olan məlum üsuldə xəsarət almış ətrafda çarpazlaşan elektrod ciütlər xəsarət almıyaraq, zədələnməmiş sinirin inner-vasiya zonasında yerləşdirilir və həm də müvafiq seqmen-tar-reflektor zonada çarpazlaşan elektrod ciütləri yerləşdirilir və

oraya göstərilən rejimdə interferensiyon cərəyanları ilə təsir göstərilir. Təqdim olunan ixtira periferik sinir sisteminin müalicəsinin effektivliyini 48%-dən 81%-ə qədər yüksəldir ki, bu da klinik tədqiqatlar ilə təsdiq olunur.

(71)(72)(73) Гусейнова С.Г., Мусаев А.В.

(54) Способ лечения периферической нервной системы у больных с огнестрельными ранениями и боевыми травмами.

(57) Изобретение относится к области медицины, а именно - к физиотерапевтическим методам лечения больных, имеющих травмы рук или ног, приведших к нарушению периферической нервной системы. Изобретение решает задачу создания способа лечения периферической нервной системы у больных с огнестрельными ранениями и боевыми травмами, а также травмами иного характера, приводящих к повреждению периферического нерва, позволяющего, используя мягкий характер воздействия интерференционными токами, обеспечить высокий эффект лечения. Решение

поставленной задачи достигается тем, что в известном способе, включающем размещение на пораженных конечностях взаимно пересекающихся пар электродов и последующее воздействие интерференционными токами в прерывистом режиме частотой 0-10 Гц, а при болевом синдроме - 50-100 Гц, при этом длительность воздействия на конечность в течение одной процедуры составляет 10-15 минут с общей численностью 10-15 процедур ежедневно или через день, пересекающиеся пары электродов на пораженной конечности размещают независимо от места поражения в зоне иннервации поврежденного нерва, кроме того также размещают пересекающиеся пары электродов и оказывают воздействие интерференционными токами указанного режима на соответствующую сегментарнорефлекторную зону. Предлагаемое изобретение повышает эффективность лечения периферической нервной системы с 48% до 81%, что подтверждается клиническими испытаниями.

Bölmə V. Müxtəlif texnoloji proseslər

Раздел В. Различные технологические процессы.

(51) B 60 L 11/12, B 60 K 6/02

(11) P 970053

(22) 20.12.93

(71) MARATON Le TURNO
KOMPANI

(72) Roland Allewn Conston

Dvayt Beyker Qeri Li Nelson

(73) Le Turno İnk., US

(54) Hər yerdə özü gedən nəqliyyat vasitəsinə hərəkətə gətirmə və elektrik qidalanma sistemi.

(57) Hər yerdə gedə bilən nəqliyyat vasitəsinin elektrik enerjisi ilə təchiz etmə və hərəkətə gətirmə sistemi böyük həcməldə torpaq, dağ süxuru və i.a. yerini dəyişdirmək tələb olunan dağmədən və sairə sənayelərdə istifadə edilən yük götürmə qabiliyyəti 100 tondan 200 tona və daha çox olan nəqliyyat vasitələrinə aiddir. Bu ixtiranın məqsədi tormozlanma rejimində generasiya edilən qüvvəni dəyişilən cərəyanlı elektrik şəbəkəsinə transformasiya edilməsi he-sabına, habelə təkərlərin sabit cərəyanlı mühər-

riklərini bort dizel-elektrik sistemindən ayırmadan təsbit edilmiş gərginliyin geniş diapazonunda köməkçi məftil vasitəli qidalan-dırmadan istifadə hesabına yanacaqın azaldılmış istifadəsi ilə işləyən çevik və ucuz sistem yaradılmasından ibarətdir. İxtiraya müvafiq olaraq sistemə dəyişən cərəyan generatoru ilə mexaniki birləşdirilmiş daxili yanacaq mühərriki, sabit cərəyanın xarici mənbəyi, dəyişən cərəyanın bölüşdürücü şəbəkəsi, aparıcı təkərlərlə kinematik bəziyi iki asılı olmayan induksiya sabit cərəyanlı elektrik mühərrikləri, idarə edən çıxışları cərəyan tənzimçisinə, induksiya cərəyanlarının və elektrik mühərriklərinin rotor cərəyanlarının tiristorlu dəyişdiricilərinə, trolley-tormozlu cərəyanların tiristorlu dəyişdiricilərinə birləşdirilmiş kontroller daxil edilib. Generatorun çıxışı dəyişən cərəyan şəbəkəsi və gərginlik tənzimləyicisi ilə birləşdirilib. Yuxarıda göstərilən tiristorlu dəyişdiricilər bir tərəfdən dəyişən cərəyanlı qovşaqa, digər tərəfdən isə müvafiq olaraq elektrik mühərriklərinin induksiya sarğılarına, rotor sarğılarına və trolley blokuna birləşdirilibdi. Trol-

ley-tormoz cərəyanlarının dəyişdiricilərinə rezistor-diod dövrəsi şəklində tormoz qüvvəsi qoşulub.

(71) MARATON Le TURNO KOMPANI

(72) Ronald Allewn Conston, Dvayt Beyker, Qeri Li Nelson.

(73) Le Turno Ink., US.

(54) Система электропитания и приведения в движение вездеходного транспортного средства

(57) Система электропитания и приведения в движение вездеходного транспортного средства относится к транспортным средствам с грузоподъемностью от 100 до 200 и более тонн, используемых в горной и др. промышленности, где необходимо перемещать большие объемы грунта, горных пород и т.п. Задача настоящего изобретения заключается в создании гибкой, дешевой системы с уменьшенным потреблением топлива за счет трансформации первоначальной мощности, генерируемой в режиме торможения, в электрическую сеть переменного тока, а также за счет возможности использования вспомогательного провод-

ного питания при широком диапазоне фиксированного напряжения без отключения электродвигателей постоянного тока колес от бортовой дизель-электрической системы. Система в соответствии с изобретением содержит двигатель внутреннего сгорания, механически соединенный с генератором переменного тока, внешний источник питания постоянного тока, распределительную сеть переменного тока, два электродвигателя постоянного тока с независимым возбуждением, кинематически связанные с ведущими колесами, контроллер, управляющие выходы которого подключены к регулятору напряжения, тиристорным преобразователям токов возбуждения и роторных токов электродвигателей, тиристорному преобразователю троллейно-тормозного тока. Выход генератора соединен с сетью переменного тока и регулятором напряжения. Вышеуказанные тиристорные преобразователи подключены с одной стороны к сети переменного тока, а с другой стороны - соответственно к обмоткам возбуждения электродвигателей, ротор-

ным обмоткам последних и троллейному блоку. К преобразователю троллейно-тормозного тока подключена тормозная нагрузка в виде резисторно-диодной цепи.

Bölmə C. Kimya, metallurgiya
Раздел С. Химия, металлургия.

(51) C 01 F 7/38, C 05 D 1/00

(11) P 970070

(22) 11.08.93

(71)(72)(73) Tağıyev Eldar İsmayıl oğlu

(54) Alunitin kombinasiya üsulu ilə e'mal.

(57) Üsul alunit xammalından alüminium oksidin istehsal texnologiyasına aid edilir. İxtiranın məqsədi alunitdən və kalium xloridən texnologiyada istifadə olunan kalium qələvisini almaqdır. Eyni zamanda alunitdən alüminium oksidi, sulfat turşusu, xlorid turşusu və yaxud xörək duzunu almaqdan ibarətdir. Kalium xloriddən və alunitdən kalium qələvisini almaq üçün yandırılmış alunitin sulfat turşusunda bişirilməkdən alınan

məhlulə kalium xlorid verilir və alüminium-kalium zəy çökdürüldəndən sonra zəy-koks şixtasında bişirilir. Xlor turşusunun əvəzinə xörək duzu almaq üçün məhlulə kalium xlorla birlikdə natrium sulfat verilir.

(71)(72)(73) Тагиев Эльдар
Исмаил оглы

(54) Комбинированный способ переработки алунитов.

(57) Способ относится к технологии производства глинозема из алунитового сырья. Задачей изобретения является получение калийной щелочи, используемой при производстве глинозема из алунита, а также попутного получения глинозема, серной кислоты, соляной кислоты или поваренной соли. Для производства калийной щелочи из хлористого калия и алунита с попутным производством глинозема, сульфата калия, серной кислоты, соляной кислоты в горячий фильтрат, от варки алунита в серной кислоте, вводят хлористый калий с последующей кристаллизацией алюмокалиевых квасцов и спеканием квасцово-коксовой шихты. При попутном производстве пище-

вой поваренной соли вместо соляной кислоты в горячий фильтрат вводят одновременно с хлористым калием сульфат натрия

(51) C 01 F 7/04, 7/06

(11) P 970051

(22) 26.04.93

(71)(73) Azərbaycan Elmi-Tədqiqat və Layihə nəşib, nadir və əlvan metallar İnstitutu

(72) Məmmədov M.M., İsrəfilov T.D., Əzimov R.İ., Kazımov R.A.

(54) Alunitlərin e'malı üsulu.

(57) Təklif olunmuş üsul yüngül metalların metallurgiyasına, o cümlədən alüminium oksidi alınmasına aiddir. İxtiranın məqsədi bəhə KON nifelin və başqa filizlərin işlənilməsində əlavə alınan K_2CO_3 və CaO qatışıqları ilə əvəz etmək və qırmızı kəmənin çökməsini yaxşılaşdırmaqdır. Təklif olunmuş üsulun anlamı aşağıdakı kimidir. Bu üsula görə ilkin olaraq xam alunitin bütünlüklə parçalanmasına və ondakı Na_2SO_4 -ün dəyişmə qarşılıqlı təsirinə bəş edən KON yeyiciləşmədən almaga qədər olan qədərlə götürülmüş

K_2CO_3 qatışıyla qələviləşdirilir. Çöküntünü ayırdıqdan sonra birinci pillə qələviləşdirmədən alınan məhluldan buxarlandırma ilə K_2SO_4 (küb-rə - son məhsullardan biri) çökdürülür, çöküntü isə Bayer ardıcılığına uyğun olaraq son məhsul alüminium oksid (Al_2O_3) alınacan yaş qələvi üsulu ilə işlənilməyə ugradılır. Təklif olunmuş üsulun istifadə edilməsi bəhə KON-a tələbatı aradan qaldırır və şəffaf məhlulun alınması ilə yanaşı qırmızı kirkənin çökmə sürətini artırır.

(71)(73) АзГНИПИ благородных, редких и цветных металлов ЮжЦНИГРИ

(72) Мамедов М.М., Исрафилов Т.Д., Азимов Р.И., Кязимов Р.А.

(54) **Способ переработки алунитов.**

(57) Изобретение относится к области металлургии легких металлов, в частности, производству глинозема Al_2O_3 . Задачей изобретения является применение при первичной обработке сырого алунита вместо дорогостоящей щелочи КОН смесь K_2CO_3 и CaO , каждый из которых является попутным

продуктом при переработке нефелинов и др., а также улучшение отстаиваемости красного шлама. Сущность предлагаемого способа сводится к следующему. Предусматривается первичное выщелачивание сырого алунита раствором K_2CO_3 и CaO , взятых в стехиометрических соотношениях, необходимых для разложения алунита и конверсии из него Na_2SO_4 калиевой щелочью, получаемой в результате каустификации K_2CO_3 с CaO . Из раствора при первичном выщелачивании после отделения от осадка выпаркой осаждают K_2SO_4 (один из конечных продуктов, который может использоваться в качестве удобрения), а осадок перерабатывают мокрым щелочным способом аналогично схеме Байера до получения основного конечного продукта - глинозема Al_2O_3 . Использование предложенного способа устраняет необходимость в дорогостоящей КОН и ускоряет отстаивание красного шлама с получением прозрачного раствора.

(51) C 04 B 35/71, 84

(11) P 970064

(22) 22.07.93

(71)(73) S.Ə.Dadaşov adına
Elmi-Tədqiqat və Layihə-
konstruktor tikinti materialları
İnstitutu

(72) Mehdiyev İ.Ə., Fətəliyev
S.A., Avalova E.V., Luliqina
İ.V.

(54) Keramik inşaat elementi

(57) İxtira tikinti sahəsinə aid
olub, bina və qurğuların kons-
truksiyasında istifadə edilə
bilir. İxtiranın məqsədi, əyil-
məyə qarşı möhkəmliyini
artırmaq yolu ilə sənaye və
yaşayış binaları üçün keramik
tikinti materialları örtüyü ya-
ratmaqdan ibarətdir. Təklif
olunan inşaat elementi gilli
suxurdan hazırlanıb, əlavə
olaraq, gərilməyə daha çox
məruz qalan yerlərdə metal
çubuqlar şəklində armaturla
təchiz edilmişdir.

(71)(73) Научно-исследова-
тельский и проектно-конс-
трукторских институт стро-
ительных материалов им.
С.А.Дадашева

(72) Мехтиев И.А., Фатгалиев
С.А., Авалова Э.В., Куль-
гина И.В.

(54) Керамический строи-
тельный элемент.

(57) Изобретение относит-
ся к области строительства
и может использоваться в
строительных зданиях и
сооружениях. Задачей изоб-
ретения является создание
перекрытия из керами-
ческих строительных мате-
риалов для промышленных
и жилищных зданий путем
увеличения прочности на
изгиб. Предложенный стро-
ительный элемент, изготов-
ленный из глинистых пород,
дополнительно содержит
арматуру в виде метал-
лической проволоки, распо-
ложенной в зонах, наиболее
подвергающихся растяже-
нию.

(51) C 07 C 103/38

(11) P 970060

(22) 31.05.77

(71)(73) "Eksaşimi" (Fransa)

(72) Jan-Klod Konyak

(54) Dietilaminoasetat nase-
tamdofenol və ya onun xlor-
hidratının alınması üsulu.

(57) İxtira fizioloji cəhətdən
aktiv birləşmə şəklində istifadə
oluna bilən sintetik maddələrin
istifadəsinə aiddir. n - aseta-

midofenolun yeni törəmə-sinin, o cümlədən dietilaminoasetat, n — asetamidofenol və yaxud onun xlorhidratının alınması üsulu təklif olunur. Texnoloji proses 40—50°C temperaturda aparılır. Alınan maddə suda yaxşı həll olur və zaman e'tibarı ilə dayanıqlı məhlul əmələ gətirir.

(71)(72) "Эксашими" (Франция)

(73) Жан-Клод Коньяк

(54) Способ получения диэтиламиноацетата n - ацетамидофенола или его хлоргидрата.

(57) Предлагается способ получения нового производного n - ацетамидофенола или его хлоргидрата, которые могут быть использованы в качестве физиологически активных соединений. Целью изобретения является способ получения не описанного в литературе производного n - ацетамидофенола, обладающего преимуществами по сравнению с соединением аналогового назначения, n - ацетамидофенолом. Данный способ ведут при 40-50°C.

(51) C 09 D 161/00, 163/00

(11) P 970065

(22) 22.06.94

(71)(73) Azərbaycan Elmlər Akademiyası mineral xammalın kompleks e'mali üzrə təcrübə istehsalat xüsusi konstruktor-texnoloji bürosu

(72) Rızayev R.H., Bilalov Y.M., Həsənov Q.S., Naibova T.M., Quliyeva Ə.Ə.

(54) Qoruyucu ortüklər üçün kompozisiya.

(57) İxtira aqressiv mühitdə işləyən metal konstruksiyaları korroziyadan qorumaq üçün nəzərdə tutulmuşdur. İxtiranın məqsədi yüksək yapışqanlıqə, suya və aqressiv mühitdə kimyəvi davamlılıqə malik örtüyün alınmasıdır. Bu məqsədlə əlaqələndirici kimi benzoquanaminfenolformaldehid və epoksid oliqomerləri, doldurucu kimi PM-50 markalı dudu, həlledici kimi 646 N-li üzvi həlledicidən istifadə olunub. Bu kompozisiya örtük kimi istifadə olunduqda metal konstruksiyaların istismar müddəti bir il uzadılır.

(71)(73) СКТБ КПМС с ОП АН Азербайджана

(72) Рзаев Р.Г., Билалов Я.М., Гасанов К.С., Наибова Т.М., Кулиева А.А.

(54) Компазиция для защитного покрытия.

(57) Изобретение относится к области защиты от коррозии металлических конструкций и аппаратов, эксплуатирующихся в агрессивных средах. Задачей изобретения является создание композиции, обеспечивающей повышенную адгезию, водостойкость и химическую стойкость в агрессивных средах в течение длительного времени, используя при этом в качестве наполнителя сажу черную марки ПМ-50, в качестве связующего - бензогуанаминфенолформальдегидный и эпоксидно-диановый олигомеры, а в качестве растворителя - растворитель (органический) марки 646. Используя данную композицию, можно продлить жизнь химической аппаратуры и металлоконструкций в течение одного и более лет.

Bölmə E. Tikinti, mə'dəncilik
Раздел E. Строительство,
горное дело.

(51) E 21 B 17/08

(11) P 970068

(22) 31.03.93

(71)(73) Azərbaycan Neft Sənayesi Elmi Tədqiqat Layihə İnstitutu

(72) Seyid-Rza M.K., İsmayilov F.A., Əliverdizadə T.K., Ağayev V.İ., Ağayev F.H.

(54) Qovuşdurma qurğusu.

(57) İxtira neft quyularının qazılmasının texnika və texnologiyasına aiddir. Bu ixtiranın vəzifəsi kipliyi və sementləməni yaxşılaşdıran e'tibarlı vasitə yaratmaqdır. Qoyulmuş vəzifə qıfandan, yuxarı seksiyaya bərkidilmiş, birləşdirici qısbordan, kəmərin seksiyasını birləşdirən düyünləndən və qısboru boşluğundan həlqəvi fəzaya mayenin axması üçün kanaldan ibarət olan mə'lum qurğuda belə həll edilir ki, mayenin axması üçün kanal, birləşdirici qısborda yerləşdirilmiş, A-formalı borucuqlarla təmin edilmiş, onun xarici səthində qoyulmuş və qırıcı membranla təchiz edilmiş, iç çirində radial dişik

şəklində icra edilmişdir, kəmərin seksiyasını birləşdirən düyün mufta şəklində düzəldilmiş, hansının ki, yuxarı ucu xarici yivlə köməyi ilə qıfa, daxili yivlə birləşdirici qısa boruya, muftanın aşağı ucu isə qoruyucu kəmərin aşağı seksiyasına bağlanmışdır.

(71)(73) АзНИПИНефть

(72) Сеидрза М.К., Исмаилов Ф.А., Аливердизаде Т.К., Агаев В.И., Агаев Ф.Г.

(54) Стыковочное устройство.

(57) Изобретение относится к технике и технологии бурения нетяжных скважин. Задачей настоящего изобретения является создание надежного средства, улучшающего цементирование и герметизацию. Поставленная задача в известном стыковочном устройстве, включающем воронку, соединительный патрубок, закрепленный к верхней секции, узел соединения секций колонны и канал для перетока жидкости из полости патрубка в колонное пространство, решается тем, что канал для перетока жидкости выполнен в виде сквозных радиальных отверстий, разме-

ценных на соединительном патрубке, снабженными трубками, установленными на его наружной поверхности в упомянутых отверстиях патрубка и снабженных разрывными мембранами, узел соединения секций колонны выполнен в виде муфты, верхний конец которой с помощью наружной резьбы закреплен с воронкой, внутренней резьбы - с соединительным патрубком, а нижний конец муфты закреплен с нижней секцией обсадной колонны.

(51) E 21 B 41, 21/00

(11) P 970069

(22) 01.03.93

(71)(73) Azərbaycan Neft Sənayesi Elmi Tədqiqat Layihə İnstitutu

(72) Tahirov C.N., Əhmədov S.S., Kazimov C.H., Abdullayeva İ.Y., Məmmədov M.H.

(54) Qazlift quyusunda qum tıxacının təmizlənməsi üsulu.

(57) İxtira neftçixarma sənayesinə aiddir və neftquyularının qazlift üsulu ilə istismarı zamanı istifadə oluna bilər. İxtiranın məqsədi qazlift quyusunda qum tıxacının

təmizlənməsi zamanı optimal texnoloji iş rejiminin təmin edilməsindən ibarətdir. Bundan ötrü qaldırıcı mexanizmin avtotitrəyişli iş rejimi yaradılır. Qum tıxacı asılı vəziyyətə gətirilir, qısa müddət ərzində və tamamilə yer səthinə çıxarılır. Təklif olunan üsulda yenilik, qum tıxacının təmizlənməsi üçün quyru gövdəsindəki qum tıxacı vəziyyətinin dövrü dəyişməsiylə səciylənən avtotitrəyişli iş rejiminin istifadəsindən ibarətdir.

(71)(73) АзНИПИНефть
(72) Таиров Дж.Н., Ахмедов С.С., Кязимов Дж.Х., Абдуллаева И.Ю., Наджафов М.Г.

(54) Способ очистки песчаной пробки в газлифтной скважине.

(57) Способ относится к нефтедобывающей промышленности и может быть использован при эксплуатации нефтяных скважин газлифтным способом. Задачей изобретения является обеспечение оптимального технологического режима работы при очистке песчаной пробки в газлифтной скважине. Для этого устанавливается автоколебательный режим работы

подъемника. Песчаная пробка приводится во взвешенное состояние, полностью и за короткое время выносится на земную поверхность. Новым в способе является использование для очистки песчаной пробки автоколебательного режима работы, характеризующегося периодическим изменением состояния песчаной пробки в сиволе лифта.

(51) E 21 B 43/20, 43/22
(11) P 970066
(22) 04.05.90

(71)(73) Azərbaycan Dövlət Elmi-tədqiqat və layihə İnstitutu "DƏNİZNEFTQAZLAYIHƏ"
(72) Məmmədov N.Q., Yakov İ.K., Rzabəyov İ.İ., Süleymanov Ə.B., Əskərov R.M., Ağazadə O.D.

(54) Qeyri-bircins laylarda dövrü sulaşdırma üsulu.

(57) İxtira neftçixarma sənayesinə, xüsusilə qeyri-bircins layların dövrü sulaşdırma üsulluna aiddir. İxtiranın əsas məsələsi layın sıxışdırıcı agentlə əhatə olunmasının yüksəldilməsi hesabına onun

neftverməsinə artırmaqdır. Bunun üçün hər dəfə təzyiğin qalxma yarımsiklindən əvvəl laya qatılığı 0,018—0,03 kütl. % olan poliakrilamidin sulu məhlulu vurulur. Məhlulun həcmi layın yüksək keçiricilikli zonasında olan məsələ boşluqları həcmində 0,4—0,5 %-i qədər olmalıdır.

(71)(73) Государственный научно-исследовательский и проектный институт по освоению месторождений нефти и газа "Гипроморнефтегаз"

(72) Мамедов Н.Г., Яков И.К., Рзабеков И.И., Сулейманов А.Б., Аскеров Р.М., Агазаде О.Д.

(54) Способ разработки неоднородных пластов при циклическом заводнении.

(57) Изобретение относится к нефтедобывающей промышленности, в частности к способам циклического заводнения неоднородных пластов. Цель - увеличение нефтеотдачи пласта за счет повышения охвата его вытесняющим агентом. Для этого перед каждым полуциклом повышения давления в пласт закачивают водный раствор палиакриламида концентрацией

0,018-0,03 мас. % в объеме 0,4-0,5 % от порового объема высокопроницаемой части пласта 1 табл.

(51) E 21 B 45/00

(11) P 970054

(22) 20.11.84

(71)(73) Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyası

(72) Hüseynzadə Oktay Camal oğlu

(54) Kəmərlərin əyilməsi və sınıması üzrə proqnoz üsulu.

(57) İxtira neftqaz yataqlarının qazılması sahəsində aparılan tədqiqatlara aiddir və neftqaz sənayesində geniş tətbiq oluna bilər. Təklif edilmiş proqnoz üsulu geofiziki parametrlərin ölçülməsinə, daha doğrusu yer qabığında baş verən müasir hərəkətlərin orta illik sürətlərinin ölçülməsinə və kəmərlərdə sınıma əmələ gəlmə vaxtının aşağıdakı düsturla təyin edilməsinə əsaslanır

$$t = \frac{h}{v}$$

Burada: t - sınıma əmələ gəlmə vaxtı, il,
v - yer qabığında baş

verən müasir hərəkətlərin sür'əti, mm/il,

h - 50 v.v - yer səthi nöqtəsinin maksimal yerdəyişmə amplitudası. Kəmərlərin öyilməsi və sünməsi üzrə təklif edilmiş proqnoz üsulu yer qabığında baş verən müasir hərəkətlərin sür'ətin-dən asılı olaraq, axtarış-kəşfiyyat və istismar quyularının yataqda səmərəli yerləşdirilməsi sxemini, istismar quyularının optimal xidmət müddətlərinin və bu əsasda texnoloji sxemin seçilməsini, blokların yerdəyişilməsinə qarşı davamiyyəti gücləndirilmiş yeni istismar kəmərləri konstruksiyalarının seçilməsi imkanını verir.

(71)(73) Azərbaycan Respublikası Neftçilər Akademiyası

(72) Hüseynzadə Oktay Cəmal oğlu

(54) Şəkil 1. Proqnozlaşdırma üsulu. İskrivlənmə və şəkəllənmənin əsas səbəbləri. İskrivlənmənin qarşısını almaq üçün qəbul edilən tədbirlər.

(57) İxtirədir. İxtirənin məqsədi, neft qaz yataqlarının kəmərlərinin yerdəyişməsinə qarşı davamiyyəti gücləndirilmiş yeni istismar kəmərləri konstruksiyalarının seçilməsi imkanını verməkdir. İxtirənin əsas məqsədi, neft qaz yataqlarının kəmərlərinin yerdəyişməsinə qarşı davamiyyəti gücləndirilmiş yeni istismar kəmərləri konstruksiyalarının seçilməsi imkanını verməkdir. İxtirənin əsas məqsədi, neft qaz yataqlarının kəmərlərinin yerdəyişməsinə qarşı davamiyyəti gücləndirilmiş yeni istismar kəmərləri konstruksiyalarının seçilməsi imkanını verməkdir.

рени геофизических параметров, а именно на измерении среднегодовой скорости современных движений земной коры и определении времени образования дефектов в колоннах по формуле

$$t = \frac{h}{v}$$

где t - время образования дефектов, год;

v - среднегодовая скорость современных движений земной коры, мм/год;

h - 50 мм-максимально допустимая амплитуда смещения точек земной поверхности. Предложенный способ прогнозирования искривления и слома колонн в зависимости от интенсивности проявления скорости современных движений земной коры позволяет осуществить разработку рациональной схемы размещения поисково-разведочных и эксплуатационных скважин; выбор оптимальных сроков эксплуатации скважин и разработку на этой основе технологической схемы; выбор новых конструкций эксплуатационных колонн с усилением

их устойчивости против смещения блоков.

Bölmə F. Mexanika, işıqlanma; isitmə; mühərrik və nasoslar; silah və sursat; partlatma işləri.

Раздел F. Механика; освещение; отопление, двигатели и насосы; оружие и боеприпасы; взрывные работы.

(51) F 17 C 9/00, 13/00

(11) P 970057

(22) 25.05.93

(71)(73) Fotoelektronika Elmi-Tədqiqat İnstitutu

(72) Vəzirov H.N., İbrahimov İ.N., Eminov Ş.O., Postavniceva N.M.

(54) Soyuducu mayeni ötürmək üçün qurğu.

(57) İxtira kriogen texnikasına aiddir və soyuducu mayeni Dyuar qabından ötürmək üçün məsələn fotoqəbuledicilərin kriostatlarına istifadə edilə bilər. İxtiranın məqsədi ötürülən mayenin temperaturunu idarə etmək üsulu ilə cihazın funksional imkanlarını genişləndirməkdir. Qoyulmuş məsələ onunla həll edilir ki, daxiləndən axıdıcı borucuğu və

axıdıcı borucuğun xaricində yerləşmiş, borunu keçirdən beləki Dyuar qabının xaricində yerləşmiş üzlər iki silfon vasitəsi ilə birləşib tıxaclan ibarət olan məlum Dyuar qabından soyuducu mayeni ötürmək üçün cihazda silfonların üstündən axıdıcı borucuğun üstündə yüksək istilik kəllirici radiator yerləşdirilib, və radiatorun üstündə onun oxuna perpendikulyar istiqamətində qurama hissələrinin irəligeriyə hərəkəti imkanına malik olan qurama aşağı istilik kəllirici qabıq bərkidilib.

(71)(73) НИИ Фотоэлектроники

(72) Везиров Х.Н., Ибрагимов И.Н., Эминов Ш.О., Поставничева Н.М.

(54) Устройство для подачи жидкого хладагента.

(57) Изобретение относится к криогенной технике и может быть использовано для передачи жидкого хладагента из сосуда Дьюара, например, в криостаты фотоприемников. Задачей изобретения является расширение функциональных возможностей устройства путем обеспечения регулирования температуры подава-

омого хладагента. Поставленная задача достигается тем, что в устройстве для подачи жидкого хладагента из сосуда Дьюара, содержащем робку, переливную трубку и труту, размещенную снаружи переливной трубки и закрепленную на ней герметично торцами, причем торец, расположенный снаружи сосуда Дьюара, закреплен посредством двух сильфонов, переливная трубка снабжена высококотлопроводным радиатором и низкотеплопроводным кожухом, надетым на радиатор и выполненным из нескольких частей, установленных с возможностью возвратно-поступательного перемещения в направлении, перпендикулярном оси радиатора.

Bolmә G. Fizika

Раздел G. Физика

(51) G 01 K 5/32

(11) P 920067

(22) 08.09.93

(71)(73) Azərbaycan Neft Sənayesi Elmi-Tədqiqat Layihə İnstitutu.

(72) Rzazadə N.A., Əliyev Ə. zadə F.K., Tahirov C.N.

(54) Dərinlik termografi

(57) İxtira quyuların tədqiqat sahəsinə aiddir və onların temperaturunun ölçülməsi üçün nəzərdən tutulmuşdur. Mövcud ixtiranın məqsədi eyni ölçü və qeydiyyat mənbəyi, böyük deformasiya həddli termohəssas elementləri olan və geniş tətbiq sahəsinə malik temperaturölçmə vasitəsi yaratmaqdır. Dərinlik termografi içi boş silindrik gövdədən, gövdə içərisində yerləşdirilmiş müxtəlif uzanma əmsalli termohəssas elementlərdən və bunlarla əlaqəli qeydedici qovşaqlardan ibarətdir. Termohəssas millərdən və ucları düz bucaq altında çyilmiş lövhələrdən ibarət termohəssas elementlər gövdə ilə gövdədə konsentrik yerləşdirilmiş vtulka arasındakı həlqəvi fəzaya dairəvi düzülmüşdür. Dairə üzrə birinci milin aşağı ucu gövdəyə dirənmişdir, sonuncu milin yuxarı ucu isə saat mexanizmi intiqallı tacalaq üstündəki diaqram kağızı ilə əlaqəli yazı qələminə birləşdirilmişdir. Lövhələrin uzanma əmsali

termohəssas millərin uzanma əmsalından kiçikdir.

(71)(73) АзНИПИНефть

(72) Рзазаде Н.А., Аливердизаде Т.К., Таиров Дж.Н.

(54) Глубинный термограф.

(57) Изобретение

относится к области исследования скважин и предназначено для замера температуры в них. Задачей настоящего изобретения является создание средства измерения температуры, имеющего расширенную область применения и повышенную величину деформации чувствительного элемента с одной позицией измерения и регистрации. Глубинный термограф содержит полый цилиндрический корпус, в котором размещены чувствительные элементы с разными коэффициентами линейного расширения и регистрирующей узел, связанный с последним чувствительным элементом. Чувствительные элементы в виде стержней и пластин с загнутыми под прямым углом в противоположных направлениях концами размещены по кругу между корпусом и концентрично расположенной в нем ци-

линдрической втулкой. Нижний конец стержня первого в круге имеет упор в корпус, а верхний конец последнего соединен с пишущим пером регистрирующего узла, установленного в барабане часового привода с размещенным в нем диаграммным бланком. Коэффициент линейного расширения пластин меньше, чем у стержней.

(51) G 01 R 33/02, 33/06

(11) P 970061

(22) 15.09.93

(71)(73) Azərbaycan Elmi—

Tədqiqat Enerqetika İnstitutu

(72) Qasımzadə M.S., Kərimov

R.Ə., İbrahimov M.Q., Əliyev

M.İ., Daibov Ə.Z., Məmmədov

İ.M.

(54) Üçkomponentli maqnitometr.

(57) Üçkomponentli maqnitometr ölçü texnikasına aiddir və müxtəlif sahələrdə, o cümlədən, pulsasiya edən və ya sərbəst dərəcədə elliptik formaya malik fırlanan maqnit sahələrinin ölçülməsi üçün istifadə oluna bilər. İxtiranın məqsədi ölçülən maqnit sahəsinin ortoqonal proyeksiyalarını həndəsi toplama vasi-

təsilə onun vektorunun mütləq qiymətini təyin edən, həmçinin, ölçülən tezlik diapazonunu genişləndirən pyezoyarıma keçirici sistemin prototipin strukturuna daxil edilməsi hesabına geniş funksional imkanlara malik olan cihazın yaradılmasıdır. İxtiranın mahiyyəti ondan ibarətdir ki, üçkomponentli maqnitometrin tərkibinə girişləri üçkanallı qida mənbəyinin çıxışları ilə birləşən çıxışları isə üçkanallı gücləndiricinin girişləri ilə birləşən, hansının ki, çıxışları gərginlik çeviricisi ilə bağlıdır bir—birinə nisbətən ortoqanal Holl çeviricilərinə malik qalvanomaqnit zond daxildir: qida mənbəyinin tərkibinə ayırıcı pyezotransformatorun girişi ilə bağlı olan hansının ki, çıxışları idarə olunan cərəyan mənbələrinin girişləri ilə birləşir nümunəvi gərginlik generatoru daxildir, gərginlik çeviricisinin tərkibinə isə çıxışı bir—biri ilə ardıcıl surətdə bağlı olan uyğunlaşdırıcı element, aktiv filtr, gücləndirici, amplitud detektoru və analoq ölçü cihazı ilə birləşən cəmləşdirici pyezotransformator daxildir.

(71)(73) Азербайджанский Научно-исследовательский институт энергетики

(72) Касимзаде М.С., Керимов Р.Э., Ибрагимов М.Г., Алиев М.И., Даибов А.З., Мамедов И.М.

(54) Трехкомпонентный магнитометр.

(57)Трехкомпонентный магнитометр относится к измерительной технике и может быть использован для измерения постоянного и(или) переменного магнитного поля, в том числе пульсирующего или вращающегося с произвольной степенью эллипсности - в энергетике. Задачей изобретения является создание прибора с расширенными функциональными возможностями за счет введения в структуру прототипа пьезополупроводниковой системы, осуществляющей определение абсолютной величины вектора измеряемого магнитного поля путем геометрического суммирования его ортогональных составляющих, а также расширяющей частотный диапазон измерений. Сущность изобретения заключается в том, что в трехкомпонентном магнитометре, содер-

жащем гальвано-магнитный зонд с взаимно-ортогонально ориентированными датчиками Холла, входные электроды которых подключены к выходным выводам трехканального источника питания, а выходные к выходным выводам трехканального усилителя, выходные выводы которого подключены к преобразователю напряжения; источник питания содержит генератор опорного напряжения, подключенный ко входу разделительного пьезотрансформатора, выходные выводы которого соединены с входными выводами управляемых источников тока, а преобразователь напряжения содержит суммирующий пьезо-трансформатор, выход которого подключен к последовательно соединенным согласующему элементу, активному фильтру, усилителю, амплитудному детектору и аналоговому измерительному прибору.

(51) G 01 V 9/00

(11) P 970055

(22) 07.02.80

(71)(73) Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyası

(72) Hüseynzadə Oktay Camal oğlu

(54) Neft yataqlarının işlənilməsi üsulu.

(57) İxtira neft yataqlarının işlənilməsi sahəsində aparılan tədqiqatlara aiddir və neftqaz sənayesi sistemində geniş tətbiq oluna bilər. Təklif etdiyimiz üsul müasir tektonik hərəkətlərin intensivliyini və istiqamətini aşkara çıxarmaq məqsədilə iki növbədə ələtlə geodezik ölçmə nəticələrinə əsaslanır. Həmin üsul müasir tektonik hərəkətlərin intensivliyi və istiqamətindən asılı olaraq, neftçıxarma prosesində yataqlara təsir göstərmə vaxtını və neftçıxarma quyuları qazılması ardıcılığını təmin etmək imkanını verir.

(71)(73) Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyası

(72) Гусейнзаде Октай Джамал оглы

(54) Способ разработки нефтяных месторождений.

(57) Изобретение относится к исследованиям в области разработки нефтяных месторождений и может быть широко применен в системе нефтегазовой промышленности. Предложенный спо-

собою основан на результатах инструментально - геодезических измерений в два цикла с целью выявления интенсивности и направленности современных тектонических движений. Предложенный способ в зависимости от интенсивности и направленности проявления современных тектонических движений позволяет определить выбор времени воздействия на залежи и темпы последовательного разбуривания добывающих скважин в процессе нефтеизвлечения.

Bölmə N. Elektrik

Раздел N. Электричество

(51) H 01 J 9/12

(11) P 970056

(22) 25.05.93

(71)(73) Fotoelektronika Elmi-Tədqiqat İnstitutu

(72) Vəzirov H.N., İbrahimov İ.N., Eminov Ş.O., Postavniçeva N.M.

(54) Gümüşlü-oksigenli-seziumlu fotokatodun hazırlanması üsulu.

(57) İxtira elektron texnikası sahəsinə aiddir və vakuum

fotoelektron cihazların hazırlanmasında, məsələn EOC-da, istifadə edilə bilər. İxtiranın məqsədi - fotokatodun müqavimətini azaltmaqla onun həssaslığının stabilliyini artırmaqdır. Məqsədə onunla nail olunur ki, oturacağın üstünə gümüş layın püskürülməsini onun qızdırılmasını və oksidləşdirilməsini özünə daxil edən gümüşlü - oksigenli-seziumlu fotokatodun mə'lum olan hazırlanma üsulunda, gümüşün püskürülməsini fotokatodun səthinə normal olan elektrik sahəsi gərginliyinin vektorunun toplananı 80 V/cm az olmayan elektrik sahəsində aparırlar.

(71)(73) НИИ Фотозлектроники

(72) Везиров Х.Н., Ибрагимов И.Н., Эминов Ш.О., Поставничева Н.М.

(54) Способ изготовления серебряно-кислородно-цезиевого фотокатода.

(57)Изобретение относится к области электронной технике и может быть использовано при изготовлении вакуумных фотоэлектронных приборов, например, ЭОП. Целью изобретения является повышение стабильности чувствительнос-

ти фотокатода за счет уменьшения его сопротивления. Поставленная цель достигается тем, что в известном способе изготовления серебряно-кислородно-цезиевого фотокатода, включающем напыление на подложку слоя серебра, его прогрев, окисление, напыление серебра осуществляется в электрическом поле, нормальная к плоскости фотокатода составляющая вектора напряженности которого не меньше 80 В/см.
